

АУТИЗМОТ ВО СВЕТОТ И КАЈ НАС

Аутизмот и аутистичниот спектар на нарушувања претставуваат релативно нова содржина во епидемиологијата на незаразните заболувања. За аутистичните пречки во контактите свои сознанија реферира Kanner L. во 1943 година (1), но неофицијално, епидемиолошките студии започнуваат со Lotter V. кон средината на шеесетите години во Англија (2, 3, 4). До денес, аутизмот во светот е сеуште на ниво на утврдување на стапките на инциденца и преваленца, со исклучок на мал број – воглавно високоразвиени земји, каде се спроведени епидемиолошки студии за етиологијата, категорискиот дијагностички пристап и дескрипција на заболениите според одредени демографски и клинички варијабли од интерес. Овие студии се варијабилни во однос на применетата методологија на работа, големината на примерокот, дијагностичките критериуми, како и терминологијата за модалитетите на аутизмот и аутистичниот спектар на нарушувања, при што компарирањето на резултатите е дискутабилно.

Според актуелната десетта ревизија на Меѓународната класификација на болести, повреди и причини за смрт (МКБ 10), аутизмот е дефиниран во категоријата на первазивни развојни пореметувања со шифра F84, во чиј склоп влегуваат: аутизам во детството - F84.0, атипичен аутизам - F84.1, Rettov sindrom - F84.2, други дезинтегративни пореметувања во детството F84.3, пореметување со хиперактивност поврзана со душевна заостанатост и стереотипно движење F84.4 и Asperger-ов синдром - F84.5.

Истражувачките активности за аутизмот и аутистичниот спектар на нарушувања стануваат се поинтензивни и постои тенденција за нивно централизирано раководење од страна на СЗО. (5) Посебно се инсистира на вклучување на земјите во развој и земјите од третиот свет (Азија, Африка), при што од разни популации се очекуваат резултати за екстремни варијации на фреквенциите на болеста, што ќе стимулира понатамошни истражувања на енвайронменталните и генетските фактори.

Истражувајќи ја развојната тенденција на аутизмот, Mark F. Blaxill потенцира дека во Америка стапката на преваленца на аутизам е покачена од 3/10 000 во 1970 година, до повеќе од 30/10 000 деца во 1990 година (пораст за 10 пати). Во Англија авторот регистрира покачување на преваленцата на аутизмот од 10/10 000 во 1980 година, до 30/10000 деца во 1990 година. Во испитуваниот период, преваленцата на аутизмот и аутистичниот спектар на нарушувања заедно пораснала од 5-10/10 000 до 50-80/10 000 деца во двете земји. (6)

Во 2003 година Eric Fombonne објавува дека во периодот од 1966 до 2001 година во Англија се спроведени 32 истражувања за аутизмот и аутистичниот спектар на нарушувања, при што се нотира преваленца на сите первазивни развојни пореметувања заедно од 30 до 60/10 000 деца. За Asperger-овиот синдром нема точни податоци, но се проценува дека се јавува кај 2,5/10 000 деца. (7)

Голем број на епидемиолошки студии потврдуваат дека аутизмот и аутистичниот спектар на нарушувања значајно повеќе се регистрираат кај машките деца – односот е 3:1 или 4:1 во однос на женските деца.

Последнава деценија, дијагностичките критериуми укажуваат на тоа дека аутизмот се појавува пред третата година, но сепак, просечната возраст на препознавање и дијагностицирање на болеста е близу навршени четири години. (8)

Во Јапонија е следена кохорта на деца родени во периодот 1988-1996 година, при што е регистрирана инциденца на појавата на аутизам од 19,6/10000 деца кај родените во 1988 година и инциденца од 81,4/10000 деца кај родените во 1996 година. Периодичната преваленца во испитуваниот период изнесувала 50,3/10000 деца. (9)

Во Скандинавските земји, за период од 20 години, преваленцата на аутизмот се зголемила од 4-5/10 000 до 10-20/10 000 деца. (10)

Евидентно е дека бројот на регистрирани случаи со аутизам во светот расте после 1990, односно 2000 година. Прашање е дали заболувањето навистина е во толку голем пораст, или пак вака зголемените преваленци се должат на промените во дијагностичката пракса, достапноста на специјализирани установи за дијагностика, прифаќање и работа со аутистични лица, како и сензибилизираноста на јавноста и надлежните државни авторитети за аутизмот и аутистичниот спектар на нарушувања како јавно-здравствен проблем.

Во Република Македонија првата епидемиолошка студија за аутизмот започнала во 2000 година. Од истражувањето било заклучено дека преваленцата на раниот детски аутизам кај нас изнесува 0,25/10000 деца, што е значајно помалку во однос на развиените европски земји и Америка. Денес оваа бројка е веројатно далеку под реалната, но за жал, во релевантните здравствени институции во Македонија не постои официјален податок за тоа колкав е бројот на деца и возрасни лица со аутизам. Несомнено, тоа се должи на немање на национален регистар како и систем на организирана заштита, едукација, рехабилитација и социјализација на оваа вулнерабилна, а маргинализирана популација. Неопходно е, од една страна да се анимираат јавноста, здравствените и државните авторитети, а од друга страна да се спроведат дескриптивни и аналитички епидемиолошки студии, како и студии за евалуација на тераписките и превентивните програми за децата и лицата со аутизам.

Проф. д-р. Милка Здравковска

Референци

1. Kanner, L. (1943). Autistic disturbances of affective contact. *Nervous Child*, 2, 217-250.
2. Lotter, V. (1966). Epidemiology of autistic conditions in young children: I. Prevalence. *Social Psychiatry*, 1, 124-137.
3. Lotter, V. (1967a). Epidemiology of autistic conditions in young children: II. Some characteristics of the parents and children. *Social Psychiatry*, 1, 163-173.
4. Lotter, V. (1967b). *The prevalence of the autistic syndromes in children*. Unpublished PhD thesis, University of London.
5. World Health Organization: The ICD-10 Classification of Mental and Behavioral Health Disorders: Clinical descriptions and diagnostic guidelines. Geneva, 1992.
6. Mark F. Blaxill: What's going on? The question of time trends in autism; *Public Health Rep.* 2004 Nov-Dec; 119(6): 536-551.
7. Eric Fombonne: Epidemiological Surveys of Autism and Other Pervasive Developmental Disorders; *Journal of Autism and Developmental Disorders*, Vol. 33. No 4. August 2003.

8. Yeargin-Allsopp M, Rice C, Karapurkar T, Doernberg N, Boyle C, Murphy C.: Prevalence of autism in a US metropolitan area; National Center on Birth Defects and Developmental Disabilities, Centers for Disease Control and Prevention; JAMA 2003 Jan 1;289(1):49-55.
9. Hideo Honda, Yasuo Shimizu, Michael Rutter, Yokohama Rehabilitation Center, Yokohama, Japan and Institute of Psychiatry, London, UK: No effect of MMR withdrawal on the incidence of autism: a total population study; Journal of Child Psychology and Psychiatry 46:6 (2005), pp 572–579
10. Suzanne Steffenburg et al.: A Twin Study of Autism in Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden; Journal of Child Psychology and Psychiatry; Volume 30, Issue 3, pages 405–416, May 1989.